

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING KASBIY-PEDAGOGIK IJODKORLIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH.

РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТВОРЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

DEVELOPING THE PROFESSIONAL-PEDAGOGICAL CREATIVE COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS

ZIYAYEV SHERALI ABDULAZIZ O‘G‘LI
Qo‘qon davlat universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslari yoritilgan. Unda ijodkorlik kompetentligining mazmun-mohiyati, tarkibiy komponentlari hamda faoliyatni samarali tashkil etishdagi motivatsion, kognitiv va kreativ omillarning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, talabalarning mustaqil va ijodiy faoliyatini tashkil etish mexanizmlari hamda innovatsion ta‘lim vositalaridan foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirish masalalari asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: pedagogik kompetentlik, ijodkorlik, pedagogik va psixologik shartlar, kasb mahorati, emotsional-qat‘iylik, ko‘nikma va malakalar, pedagogik faoliyat.

Аннотация. В данной статье освещаются теоретико-педагогические основы развития профессионально-педагогической творческой компетентности будущих учителей. Анализируются суть и структурные компоненты творческой компетентности, а также значение мотивационных, когнитивных и креативных факторов в эффективной организации деятельности. Также обоснованы механизмы организации самостоятельной и творческой деятельности студентов, вопросы формирования навыков использования инновационных средств обучения.

Ключевые слова: педагогическая компетентность, творчество, педагогические и психологические условия, профессиональное мастерство, эмоционально-волевая регуляция, умения и навыки, педагогическая деятельность.

Abstract. This article highlights the theoretical and pedagogical foundations of developing the professional-pedagogical creative competence of future teachers. It analyzes the essence and structural components of creative competence, as well as the importance of motivational, cognitive, and creative factors in the effective organization of educational activity. Furthermore, the mechanisms for organizing students' independent and creative work, along with the issues of forming skills to utilize innovative educational tools, are substantiated.

Keywords: pedagogical competence, creativity, pedagogical and psychological conditions, professional mastery, emotional-volitional regulation, skills and qualifications, pedagogical activity.

Kirish

Bugungi globalashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi oldiga mutlaqo yangi talablar qo'yilmoqda. Zamonaviy jamiyatga nafaqat chuqur nazariy bilimlarga ega, balki mustaqil fikrlay oladigan, muammolarni ijodiy hal qila oladigan, innovatsion g'oyalarni ilgari surishga qodir pedagog kadrlar zarur. Shu bois bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi jarayonida ularning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Mazkur kompetentlik bo'lajak pedagogning kasbiy faoliyatni samarali tashkil etishi, ta'lim jarayonini loyihalashi, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim mazmunini takomillashtirishi hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ijodiy qo'llay olishini ta'minlaydi.

Ta'lim jarayonini loyihalash bugungi kun pedagogik faoliyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Ta'lim mazmuni, metodlari, vositalari va tashkiliy shakllarini oldindan rejalashtirish hamda ularni muayyan maqsadlarga yo'naltirish o'qituvchidan yuqori darajadagi kasbiy mahorat va ijodiy yondashuvni talab etadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayonida ularida ijodkorlik kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mazkur jarayonning samaradorligi esa tegishli pedagogik va psixologik shart-sharoitlarni yaratish bilan chambarchas bog'liqdir.

Kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligi pedagogning bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatlarining integratsiyalashgan tizimi sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu kompetentlik o'qituvchining pedagogik vaziyatlarni tahlil

qilish, nostandart yechimlar topish, ta'lim jarayonini samarali tashkil etish hamda kasbiy faoliyatda yangiliklarni yaratish qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Shuningdek, u pedagogning o'z ustida muntazam ishlashi, o'zini rivojlantirishga intilishi va kasbiy faoliyatiga tanqidiy yondasha olishi bilan ham tavsiflanadi.

Kasbiy-pedagogik ijodkorlik faoliyatining shakllanishi va rivojlanishi shaxs faoliyatining bilish, ijodiy, kommunikativ va estetik komponentlari bilan uzviy bog'liqdir. Shu asosda bo'lajak o'qituvchilarda bir qator muhim psixologik holatlarni shakllantirish zarur bo'ladi. Jumladan, pedagogik faoliyatning o'ziga xos uslublarini anglash, kasbiy-pedagogik ijodkorlikning mohiyati va tamoyillarini bilish, kasbiy faoliyatga nisbatan ijobiy hissiy-qadriyatli munosabatni shakllantirish, jamoada samarali muloqot olib borish hamda ta'lim jarayonini ijodiy loyihalashga ehtiyoj va qobiliyatni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirish jarayonida ta'limning innovatsion shakl va metodlaridan foydalanish, mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash, reflektiv yondashuvni rivojlantirish hamda amaliy faoliyat bilan nazariy tayyorgarlikning integratsiyasini ta'minlash alohida o'rin tutadi. Bunday yondashuv bo'lajak pedagoglarda kasbiy mas'uliyat, ijodiy tafakkur, kommunikativ faollik va pedagogik mahoratning shakllanishiga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogika va psixologiya fanlarining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda kompetensiyaviy yondashuvning

ta'lim tizimiga keng joriy etilishi natijasida pedagog shaxsining ijodiy salohiyatini rivojlantirish, kasbiy faoliyatni innovatsion tashkil etish va pedagogik vaziyatlarda kreativ qarorlar qabul qilishga tayyorlash masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu jihatdan kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligining nazariy asoslarini tadqiq etish va uni shakllantirish mexanizmlarini aniqlash muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Pedagogik kompetentlik va kasbiy mahorat masalalari bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlarda o'qituvchi faoliyatining samaradorligi uning bilim, ko'nikma va malakalari bilan bir qatorda ijodiy fikrlash qobiliyatiga ham bog'liqligi ta'kidlangan. N.N. Karimova bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonida reflektiv faoliyat, mustaqil ta'lim va innovatsion yondashuvlarning muhimligini ko'rsatib, pedagogning kasbiy shakllanishida ijodkorlik alohida o'rin egallashini qayd etadi [1, 12–15-b.]. Tadqiqotchining fikricha, zamonaviy pedagog nafaqat tayyor bilimlarni egallovchi, balki yangi pedagogik g'oyalarni ishlab chiqishga qodir bo'lgan ijodkor shaxs sifatida shakllanishi zarur.

Kasbiy-pedagogik ijodkorlik masalalari pedagogik innovatsiyalar bilan uzviy bog'liq holda o'rganilgan. Ilmiy manbalarda ta'kidlanishicha, ta'lim jarayonini loyihalash, muammoli vaziyatlarni modellashtirish, interfaol metodlarni qo'llash va raqamli texnologiyalardan foydalanish pedagogning kreativ faoliyatini rivojlantiruvchi asosiy omillar hisoblanadi [5, 43–46-b.]. Ayniqsa, fanlararo integratsiya asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonlari talabalarning mustaqil fikrlash va innovatsion yondashuvlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Mahalliy olimlarning tadqiqotlarida ham

bo'lajak pedagoglarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari keng yoritilgan. Xususan, Ziyayev tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda mustaqil topshiriqlar, loyiha ishlari, muammoli vaziyatlar hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish talabalarning kreativ fikrlashini shakllantirishning samarali vositasi sifatida baholanadi [4, 115–118-b.]. Muallifning ta'kidlashicha, talabalarning mustaqil faoliyatini to'g'ri tashkil etish ularning kasbiy-pedagogik ijodkorlik salohiyatini rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Xorijiy tadqiqotlarda esa kreativlik pedagogning XXI asr kompetensiyalaridan biri sifatida talqin qilinadi. Zamonaviy ta'lim konsepsiyalarida o'qituvchining innovatsion fikrlashi, moslashuvchanligi, kommunikativ faolligi va reflektiv qobiliyatlari kasbiy muvaffaqiyatning asosiy ko'rsatkichlari sifatida e'tirof etiladi. Pedagogik kreativlikning rivojlanishi shaxsiy motivatsiya, kasbiy qiziqish, estetik did, muloqot madaniyati va o'zini o'zi rivojlantirishga bo'lgan ehtiyoj bilan chambarchas bog'liq ekanligi qayd etilgan [2, 67–70-b.].

Tahlil qilingan ilmiy manbalar bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirishning bir necha muhim shartlarini ajratib ko'rsatish imkonini beradi. Birinchi shart pedagogik ta'lim tizimida innovatsion bilim olish texnologiyalarini yaratish va ulardan samarali foydalanish bilan bog'liq. Bunday texnologiyalar talabalarning mustaqil bilim olishi, muammolarni tahlil qilishi va kreativ yechimlar ishlab chiqishiga imkon yaratadi. Ikkinchi shart pedagogik qadriyatlar tizimini shakllantirish bo'lib, u bo'lajak o'qituvchining kasbiy o'zini anglash, o'zini rivojlantirish va pedagogik faoliyatga mas'uliyatli munosabatini ta'minlaydi. Uchinchi shart

texnologik-faoliyat komponenti bilan bog'liq bo'lib, bunda ta'lim jarayonini loyihalash, modellash va tashkil etish bo'yicha amaliy ko'nikmalar rivojlantiriladi. To'rtinchi shart kommunikativ kompetensiyani shakllantirish hisoblanadi. Pedagogik faoliyatning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining jamoa bilan ishlash, muloqot o'rnatish va hamkorlikni yo'lga qo'yish qobiliyatiga bog'liq. Beshinchi shart esa pedagogik faoliyatning estetik jihatlari bilan bog'liq bo'lib, u pedagogik jarayonni uyg'un, mazmunli va ta'sirchan tashkil etishga xizmat qiladi.

METODOLOGIYA

Tadqiqot metodologiyasi sifatida kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, tizimli va faoliyatli yondashuvlardan foydalanildi. Shuningdek, pedagogik va psixologik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy-tahliliy o'rganish, ilmiy manbalarni umumlashtirish hamda nazariy xulosalash metodlari qo'llanildi. Ushbu metodologik yondashuvlar bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirishning mazmuni, pedagogik shartlari va samarali mexanizmlarini aniqlash imkonini berdi.

NATIJALAR

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik shart-sharoitlarning nazariy tahlili ushbu jarayonning ko'p komponentli va tizimli xarakterga ega ekanligini ko'rsatadi. Kasbiy-pedagogik ijodkorlikni rivojlantirish pedagogik jarayonning maqsadi, mazmuni, metodlari, vositalari, tashkiliy shakllari va baholash mezonlari o'rtasidagi uzviy bog'liqlik asosida amalga oshiriladi. Mazkur komponentlarning o'zaro uyg'unligi bo'lajak o'qituvchilarda kreativ fikrlash, innovatsion faoliyat yuritish hamda kasbiy muammolarni

mustaqil hal etish qobiliyatlarini shakllantirish imkonini beradi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirish avvalo ta'lim jarayonining maqsadli tashkil etilishiga bog'liq. Ta'lim mazmuniga pedagogik loyihalash, kreativ fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal etish, reflektiv tahlil va innovatsion texnologiyalardan foydalanishga oid bilimlarning kiritilishi talabalarning kasbiy tayyorgarligini sezilarli darajada boyitadi. Bunday yondashuv natijasida bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik jarayonni oldindan rejalashtirish, ta'lim natijalarini prognoz qilish va o'quv faoliyatini samarali boshqarish ko'nikmalari shakllanadi.

Kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligining rivojlanishida innovatsion va interfaol ta'lim texnologiyalarining ahamiyati yuqori ekanligi aniqlandi. Xususan, muammoli ta'lim, loyiha metodi, keys-stadi, pedagogik treninglar, amaliy seminarlar, debatlar va ijodiy topshiriqlar talabalarning mustaqil fikrlash faoliyatini faollashtiradi. Ushbu metodlar orqali talabalarda pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, turli yechim variantlarini ishlab chiqish hamda amaliy faoliyatda qo'llash malakalari rivojlanadi. Natijada ular pedagogik faoliyatning reproduktiv bosqichidan kreativ va innovatsion bosqichiga o'tish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Tadqiq etilgan pedagogik shartlar orasida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish ham muhim o'rin egallaydi. Talabalarning jamoaviy faoliyatda ishtirok etishi, hamkorlikdagi loyihalar ustida ishlashi, ilmiy va amaliy munozaralarda qatnashishi ularning muloqot madaniyatini, liderlik sifatlarini hamda kasbiy hamkorlik ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu esa kelajakda pedagogik jamoa va ta'lim oluvchilar bilan samarali

munosabatlarni yo'lga qo'yishga xizmat qiladi.

O'rganilgan materiallar bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirishda reflektiv faoliyatning ham muhim omil ekanligini ko'rsatdi. O'z faoliyatini tahlil qilish, yutuq va kamchiliklarini aniqlash, o'zini baholash va takomillashtirishga intilish pedagogning kasbiy o'sishiga zamin yaratadi. Refleksiya asosida talabalarda o'z imkoniyatlarini anglash, kasbiy maqsadlarni belgilash va ularga erishish strategiyalarini ishlab chiqish qobiliyatlari rivojlanadi.

Shuningdek, estetik madaniyat va pedagogik didning rivojlanishi ham kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligining muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'ldi. Pedagogik faoliyatni estetik jihatdan mazmunli tashkil etish, ta'lim muhiti va o'quv materiallarini zamonaviy talablarga mos loyihalash talabalarning ijodiy salohiyatini yanada faollashtiradi. Bu esa pedagogik jarayonning sifatini oshirish bilan birga, ta'lim oluvchilarning motivatsiyasiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligining shakllanish darajasini baholashda motivatsion, kognitiv, faoliyatli va reflektiv mezonlardan foydalanish samarali ekanligi aniqlandi. Mazkur mezonlar orqali bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy rivojlanish dinamikasi, ijodiy faoliyatga tayyorlik darajasi hamda innovatsion pedagogik faoliyatni amalga oshirish imkoniyatlari baholanadi. Monitoring va diagnostika natijalari esa ta'lim jarayonini takomillashtirish, mavjud kamchiliklarni bartaraf etish hamda kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini yanada rivojlantirish bo'yicha zarur tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Yaratilgan pedagogik shart-sharoitlar, innovatsion ta'lim texnologiyalaridan

foydalanish, reflektiv yondashuvni qo'llash va amaliy faoliyatga yo'naltirilgan ta'limni tashkil etish bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini samarali rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunday yondashuv kelajak pedagoglarining raqobatbardoshligini oshirish, ularning kasbiy moslashuvchanligini ta'minlash hamda zamonaviy ta'lim muhitida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlari uchun mustahkam zamin yaratadi (1-jadval).

Jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirish o'zaro bog'liq pedagogik shartlar majmui asosida amalga oshiriladi. Mazkur shartlarning kompleks qo'llanilishi natijasida talabalarda kreativ fikrlash, innovatsion faoliyat yuritish, reflektiv tahlil qilish, samarali muloqot o'rnatish va pedagogik jarayonni loyihalash kompetensiyalari rivojlanadi.

MUHOKAMA

Zamonaviy ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirish masalasi pedagogik tayyorgarlikning eng muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida qaralmoqda. Ta'lim sohasida yuz berayotgan innovatsion o'zgarishlar, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi hamda ta'lim oluvchilarning ehtiyojlari va qiziqishlarining o'zgarib borishi pedagoglardan yangicha fikrlashni, moslashuvchanlikni va kreativ yondashuvni talab etmoqda. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini shakllantirish nafaqat ularning individual kasbiy rivojlanishiga, balki ta'lim sifatining oshishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligining rivojlanishi pedagogning bilimlari, amaliy tajribasi va shaxsiy sifatleri o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlaydi.

Pedagogik shartlar	Mazmuni	Kutilayotgan natija
Maqsadli yo'naltirilgan ta'lim	Kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirishga qaratilgan maqsad va vazifalarni belgilash	Talabalarda kasbiy faoliyatga ongli va mas'uliyatli munosabat shakllanadi
Mazmuniy ta'minot	O'quv dasturlariga pedagogik loyihalash, kreativ fikrlash va innovatsion faoliyatga oid bilimlarni kiritish	Kasbiy-pedagogik ijodkorlikning nazariy asoslari o'zlashtiriladi
Innovatsion ta'lim texnologiyalari	Muammoli ta'lim, loyiha metodi, keys-stadi, interfaol metodlar va raqamli texnologiyalardan foydalanish	Talabalarining ijodiy fikrlashi va muammolarni hal qilish kompetensiyasi rivojlanadi
Mustaqil va refleksiv faoliyat	O'z faoliyatini tahlil qilish, baholash va takomillashtirishga yo'naltirilgan topshiriqlarni tashkil etish	O'z-o'zini rivojlantirish va refleksiv ko'nikmalar shakllanadi
Kommunikativ muhit yaratish	Jamoaviy ishlar, munozaralar, seminarlar va hamkorlikdagi loyihalarni tashkil etish	Muloqot madaniyati va kasbiy hamkorlik kompetensiyasi rivojlanadi
Amaliy faoliyatga yo'naltirish	Pedagogik amaliyot, modellashtirish va real pedagogik vaziyatlar bilan ishlash	Nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish malakasi shakllanadi

Estetik va kreativ yondashuv	Pedagogik faoliyatni estetik va innovatsion asosda loyihalash	Pedagogik did, kreativlik va innovatsion tafakkur rivojlanadi
Monitoring va diagnostika	Kompetentlik darajalarini baholash mezonlari va indikatorlarini qo'llash	Kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligining rivojlanish dinamikasi aniqlanadi

Ijodkor o'qituvchi ta'lim jarayonini standart qoliplardan tashqarida tashkil etishga, o'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda ta'lim mazmunini moslashtirishga va yangi pedagogik yechimlarni ishlab chiqishga qodir bo'ladi. Bunday pedagog o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy tahlil qilish va muammolarni hal etish ko'nikmalarini shakllantirishda samarali natijalarga erishadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligining shakllanishi ko'p jihatdan ta'lim muhitining innovatsion xarakteriga bog'liq. Oliy ta'lim muassasalarida kreativ muhit yaratish, talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb etish, loyiha ishlari va startap tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash ularning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, muammoli ta'lim texnologiyalari va amaliy vaziyatlarga asoslangan mashg'ulotlar talabalarning kasbiy fikrlashini faollashtirib, pedagogik muammolarga turli nuqtayi nazardan yondashish imkoniyatini yaratadi.

Raqamli ta'lim texnologiyalarining rivojlanishi ham kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlarni vujudga keltirmoqda. Sun'iy intellekt, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari, elektron ta'lim platformalari

hamda interaktiv dasturiy vositalar pedagogik faoliyat mazmunini boyitmoqda. Bo'lajak o'qituvchilar ushbu texnologiyalar bilan ishlash jarayonida nafaqat texnik ko'nikmalarga ega bo'ladilar, balki ularni ta'lim jarayoniga moslashtirish va ijodiy qo'llash tajribasini ham shakllantiradilar. Bu esa ularning innovatsion faoliyatga tayyorligini oshiradi.

Kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligining muhim tarkibiy qismlaridan biri refleksiv faoliyat hisoblanadi. Refleksiya orqali bo'lajak o'qituvchi o'z faoliyatini tahlil qiladi, kasbiy yutuq va kamchiliklarini aniqlaydi hamda kelgusidagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilaydi. O'z-o'zini baholash va o'z ustida ishlashga bo'lgan ehtiyojning shakllanishi pedagogning kasbiy o'sishini ta'minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Shu jihatdan refleksiv topshiriqlar, elektron portfoliolar, o'zaro baholash va pedagogik kuzatuv usullaridan foydalanish katta samara beradi.

Shuningdek, kommunikativ kompetensiya va ijodkorlik o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjud. Pedagogik faoliyatning muvaffaqiyati ko'p jihatdan o'qituvchining ta'lim oluvchilar, hamkasblar va ota-onalar bilan samarali muloqot o'rnatishiga bog'liq. Kommunikativ qobiliyatlarning

rivojlanishi jamoaviy faoliyatni tashkil etish, hamkorlikdagi loyihalarni amalga oshirish va pedagogik muammolarni birgalikda hal etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Natijada pedagogning kreativ salohiyati yanada to'liq namoyon bo'ladi.

Muhokama natijalari bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirish jarayoni uzluksiz va tizimli xarakterga ega ekanligini ko'rsatadi. Ushbu jarayon motivatsion, kognitiv, faoliyatli, kommunikativ va reflektiv komponentlarning o'zaro integratsiyasi asosida amalga oshiriladi. Pedagogik ta'lim dasturlarida mazkur komponentlarni kompleks rivojlantirishga qaratilgan metod va texnologiyalarning qo'llanilishi kelajak pedagoglarining kasbiy tayyorgarligi sifatini oshiradi hamda ularni zamonaviy ta'lim muhitida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishga tayyorlaydi.

Bundan tashqari, bugungi mehnat bozori sharoitida pedagogning raqobatbardoshligi ko'p jihatdan uning kreativ va innovatsion faoliyat yuritish qobiliyatiga bog'liq. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirishga qaratilgan maxsus kurslar, treninglar, laboratoriyalar va amaliy loyihalar sonini ko'paytirish maqsadga muvofiqdir. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy moslashuvchanligini oshirish, innovatsion g'oyalarni ilgari surish va ta'lim tizimini rivojlantirishga munosib hissa qo'shish imkoniyatlarini kengaytiradi.

XULOSA

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirish zamonaviy pedagogik ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi va pedagogik

faoliyatga qo'yilayotgan yangi talablar bo'lajak pedagoglardan yuqori darajadagi kasbiy tayyorgarlik bilan bir qatorda kreativ fikrlash, tashabbuskorlik va innovatsion yondashuvlarni ham talab etmoqda.

Kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligi pedagogning kasbiy bilimlari, amaliy ko'nikmalari, shaxsiy sifatleri va ijodiy salohiyatining uyg'unlashuvi natijasida shakllanadigan murakkab integrativ sifattir. Ushbu kompetentlik bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, ta'lim jarayonini samarali loyihalash, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish hamda o'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda faoliyat olib borish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligining rivojlanishi uchun innovatsion ta'lim muhiti yaratish, reflektiv faoliyatni qo'llab-quvvatlash, mustaqil ta'limni tashkil etish, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish va amaliy faoliyatga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur omillar bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy moslashuvchanligi, ijodiy faolligi va pedagogik mahoratini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini shakllantirish jarayonida motivatsion, kognitiv, kommunikativ, faoliyatli va reflektiv komponentlarning o'zaro uyg'unligi muhim pedagogik asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu komponentlarning kompleks rivojlanishi pedagogning kasbiy faoliyatga tayyorligini ta'minlaydi hamda uning ta'lim jarayonida yuzaga keladigan muammolarga innovatsion yechimlar topish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-

pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik shart-sharoitlar, zamonaviy ta'lim texnologiyalari va faol o'qitish metodlaridan samarali foydalanish natijasida ta'lim sifati oshadi, pedagoglarning kasbiy salohiyati yuksaladi hamda ularning zamonaviy

ta'lim muhitida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlari uchun zarur asos yaratiladi. Shu bois pedagog kadrlar tayyorlash jarayonida kasbiy-pedagogik ijodkorlik kompetentligini rivojlantirishga tizimli va uzluksiz yondashuvni ta'minlash muhim vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Karimova N.N. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish: ped. fan. bo'yicha falsafa doktori (PhD) dis. avtoreferati. – Toshkent, 2018. – 48 b.
2. Ismoilovich T.R., Meliquziyevich S.I., Abdulaziz o'g'li Z.S. Lingvistik va pedagogik tadqiqotlarning zamonaviy yo'nalishlari // Ilmiy maqolalar to'plami. – Toshkent, 2023. – B. 65–72.
3. Ziyayev S.A. o'g'li. Oliy ta'lim muassasalarida "Tarmoq texnologiyalari" fanini o'qitishda xorij tajribasi // Ta'lim faoliyatida innovatsion rivojlanish. – 2023. – T. 2, № 12. – B. 99–105.
4. Maxmudov A.X., Ziyayev S.A. o'g'li. Bo'lajak informatika o'qituvchilarining mustaqil topshiriqlar orqali ijodiy qobiliyatini rivojlantirish // Academic Research in Educational Sciences. – 2023. – T. 4, № 4. – B. 114–121.
5. Jo'rayev M. Professional ta'lim jarayonida fanlararo uzviylik va uzluksizlikni ta'minlash o'quvchilari kasbiy tayyorgarligining muhim omili sifatida // Zamonaviy dunyoda amaliy fanlar: muammolar va yechimlar. – 2022. – T. 1, № 29. – B. 43–46.
6. Ziyayev Sh.A. Ijodiy topshiriqlar asosida bo'lajak pedagoglarni kasbiy faoliyatga tayyorlash // Ta'lim, fan va innovatsiya. – 2026. – № 3. – B. 56–62.
7. Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari. – Toshkent: Fan, 2007. – 312 b.
8. Tolipov O'Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006. – 261 b.
9. Sayidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2003. – 192 b.
10. Xoliqov A.A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2011. – 420 b.
11. Klarin M.V. Innovatsion pedagogika: nazariya va amaliyot. – Moskva: Prosveshcheniye, 2018. – 286 s.
12. Zeer E.F. Psixologiya professionalnogo razvitiya lichnosti. – Moskva: Akademiya, 2009. – 240 s.
13. Khutorskoy A.V. Kompetentnostniy podxod v obrazovanii. – Moskva: Eydos, 2013. – 320 s.
14. Shadrikov V.D. Professionalniye sposobnosti. – Moskva: Universitetskaya kniga, 2010. – 274 s.
15. Rogers C. Freedom to Learn for the 21st Century. – New York: Merrill Publishing Company, 2014. – 358 p.